

Αειφορική θήρευση των υδρόβιων πτηνών: η προοπτική της Βόρειας Αμερικής στην Ευρώπη και στην Ελλάδα

Χ. Σώκος* και Π. Μπίρτσας

***Διεύθυνση Έρευνας και Τεκμηρίωσης, Κυνηγετική Ομοσπονδία Μακεδονίας και Θράκης,
Εθνικής Αντίστασης 173-175,
55134 Θεσσαλονίκη. E-mail: sokos@hunters.gr**

Περίληψη

Στη Βόρεια Αμερική η συλλογή δεδομένων για τους πληθυσμούς και την κάρπωση των υδρόβιων και παρυδάτιων πτηνών επιτρέπει την ετήσια ρύθμιση της θήρας στην κατάσταση των πληθυσμών με τη χρήση μαθηματικών μοντέλων. Στην Ευρώπη η αντίστοιχη συλλογή δεδομένων είναι ελλιπής, ενώ και τα διαθέσιμα στοιχεία δεν χρησιμοποιούνται ικανοποιητικά για την ετήσια ρύθμιση της θήρας. Συνέπεια αυτού είναι ότι ενώ η διατήρηση των πληθυσμών των ειδών αυτών επιτυγχάνεται σε ικανοποιητικό βαθμό, δεν έχουν γίνει ακόμα αρκετές προσπάθειες ώστε να εκπληρώνεται και η αρχή της βέλτιστης αειφορικής θήρας. Στην Ελλάδα ειδικότερα εφαρμόζονται υπερβολικοί και μη επιστημονικά τεκμηριωμένοι περιορισμοί θήρας στους υγρότοπους με σοβαρές κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις. Συνεπώς η γνώση και εμπειρία της Β. Αμερικής είναι ανάγκη να αξιοποιηθεί και σε άλλες γεωγραφικές περιοχές.

Λέξεις κλειδιά: υγρότοπος, άγρια πανίδα, πουλιά, κάρπωση, διαχείριση, οργάνωση θήρας.

Εισαγωγή

Για χιλιάδες κυνηγούς, η λέξη υγρότοπος έχει ιδιαίτερη σημασία. Είναι ένας τόπος που τους προσφέρει πολλά οφέλη, οδηγώντας τους μακριά από τις ασχολίες της καθημερινότητας. Πολλοί από αυτούς δεν επισκέπτονται τους υγρότοπους μόνο για να καρπωθούν τα αγαθά που τους χαρίζουν, αλλά και για να συμβάλλουν στη διατήρηση και βελτίωση των οικοσυστημάτων αυτών (Σώκος κ.α. 2002α).

Η θηρευτική νομοθεσία που υπάρχει σήμερα σε πολλές χώρες του κόσμου και οι διακρατικές συμφωνίες έχουν ως σκοπό τη διατήρηση των πληθυσμών των υδροβίων και παρυδάτιων θηραματικών πτηνών (στο εξής υδρόβια). Στη Β. Αμερική ωστόσο η διατήρηση είναι δεδομένη στο πλαίσιο της επίτευξης της βέλτιστης αειφορικής κάρπωσης (optimum sustainable yield), (Connelly et al. 2005). Για το σκοπό αυτό έχουν θεσπιστεί μέτρα σύμφωνα με τα αποτελέσματα πολυετών επιστημονικών ερευνών, κάτι που έχει πραγματοποιηθεί σε μικρότερο βαθμό ή σχεδόν καθόλου σε άλλες βιογεωγραφικές περιοχές (Owen and Black 1990, Nichols et al. 2007).

Στη Δυτική Παλαιαρκτική συγκεκριμένα, οι διακρατικές συμφωνίες έχουν αναπτυχθεί σε μικρό βαθμό και μόλις τα τελευταία έτη γίνονται προσπάθειες εφαρμογής τους. Για παράδειγμα σε γειτονικά κράτη θηρεύεται διαφορετικός αριθμός ειδών υδροβίων, υπάρχουν διαφορετικοί χωροχρονικοί περιορισμοί, διαφορετικά όρια κάρπωσης, επιτρέπονται ή όχι μολύβδινα σκάγια, ομοιώματα κ.λπ.. Οι διαφοροποιήσεις αυτές δείχνουν ότι το έργο των διαχειριστικών αρχών είναι ελλιπές και καλλιεργείται το αίσθημα αδικίας στους χρήστες-κυνηγούς. Για παράδειγμα, οι κυνηγοί της Μακεδονίας δηλώνουν μικρή ικανοποίηση για την κυνηγετική νομοθεσία και την έκταση των επιτρεπόμενων στη θήρα εκτάσεων (Hasanagas et al. 2007).

Στην ανασκόπηση αυτή περιγράφονται οι κανονισμοί θήρας των υδροβίων στη Β. Αμερική, Ευρώπη και Ελλάδα και αναφέρονται οι δυνατότητες βελτίωσης.

Η θήρα των υδροβίων πτηνών στη Βόρεια Αμερική

Η κάρπωση στους πληθυσμούς των μεταναστευτικών θηραματικών πτηνών στη Β. Αμερική ρυθμίζεται από τις Ομοσπονδιακές κυβερνήσεις των Ηνωμένων Πολιτειών, του

Μεξικού και του Καναδά. Τα κράτη αυτά έχουν συστήσει το Συμβούλιο Μεταναστευτικών Πτηνών όπου κάθε έτος ρυθμίζει τη θήρα των υδροβίων (Owen and Black, 1990).

Μεξικό

Το Σύνταγμα του Μεξικού αναγνωρίζει ότι η πανίδα είναι ιδιοκτησία του κράτους και επομένως η Ομοσπονδιακή κυβέρνηση είναι υπεύθυνη για τη διαχείριση της. Το 1936 υπογράφηκε συνθήκη μεταξύ των ΗΠΑ και του Μεξικού, σχετικά με διατήρηση των αποδημητικών υδροβίων πτηνών. Το 1972 αναπτύχθηκε επιστημονική και τεχνική συνεργασία, γνωστή ως «Κοινή Επιτροπή μεταξύ Μεξικού-ΗΠΑ για τη Διατήρηση της Άγριας Πανίδας». Έτσι, μια σειρά από έρευνες έχουν αναπτυχθεί από κοινού, όπως οι από αέρος καταμετρήσεις για τα υδροβία κ.α..

Η θήρα ρυθμίζεται κάθε έτος με την έκδοση της ρυθμιστικής θήρας, η οποία είναι γνωστή ως «Ημερολόγιο Κάρπωσης» και καλύπτει τις τεχνικές, νομικές και διοικητικές πτυχές της δραστηριότητας. Κάθε κυνηγός πρέπει να έχει κρατική άδεια. Αρχικά αυτή η άδεια είχε ισχύ σε όλη τη χώρα, στη συνέχεια οι άδειες περιορίστηκαν σε μια περιφέρεια, η οποία περιελάμβανε διάφορες πολιτείες και αργότερα στο επίπεδο της πολιτείας. Τα τελευταία έτη οι κυνηγετικές άδειες ισχύουν για ορισμένες περιοχές και σε μερικές περιπτώσεις, έως επτά, εντός των ορίων μιας πολιτείας.

Για να καταρτισθεί το ετήσιο «Ημερολόγιο Κάρπωσης» λαμβάνονται υπόψη τα παρακάτω στοιχεία: α) αποφάσεις από συσκέψεις που περιλαμβάνουν κυνηγούς, βιοτέχνες και εμπόρους κυνηγετικών ειδών, περιβαλλοντικές οργανώσεις, αντιπροσώπους από διάφορα κυβερνητικά επίπεδα και ινστιτούτα έρευνας και ανώτατης εκπαίδευσης, β) στατιστικά δεδομένα από τις κυνηγετικές άδειες και την κάρπωση, γ) καταμετρήσεις για τους πληθυσμούς των υδροβίων και δ) εκθέσεις κάρπωσης και πληθυσμιακής κατάστασης των υδροβίων που δημοσιεύονται από την Υπηρεσία Αλιείας και Άγριας Πανίδας των ΗΠΑ (US Fish and Wildlife Service, Trost et al. 1993).

Καναδάς

Στον Καναδά οι εθνικές ρυθμίσεις για τη θήρα των αποδημητικών πτηνών βασίζονται σε κατευθυντήριες αρχές που καθορίζονται από το Συμβούλιο των Υπουργών για την Άγρια Πανίδα του Καναδά. Οι Καναδοί πολίτες είναι ελεύθεροι να απολαμβάνουν και να χρησιμοποιούν την άγρια πανίδα σύμφωνα με τους νόμους που εξασφαλίζουν την αειφορική χρήση. Η διατήρηση ενός πληθυσμού της άγριας πανίδας πάντα έχει προτεραιότητα σε σχέση με τη χρήση του (Canadian Wildlife Service 2010).

Η επιτρεπόμενη ημερήσια κάρπωση και η διάρκεια της κυνηγετικής περιόδου είναι οι κυριότεροι παράμετροι της ετήσιας ρυθμιστικής θήρας στον Καναδά. Βασίζονται σε αποτελέσματα ερευνών και καθορίζονται κάθε έτος μέσω μιας διαδικασίας που περιλαμβάνει τις κυβερνητικές, επαρχιακές ή τοπικές Υπηρεσίες Άγριας Πανίδας και μη-κυβερνητικές οργανώσεις. Έρευνες που διεξάγονται στις περιοχές αναπαραγωγής των υδροβίων σε συνεργασία με την Υπηρεσία Αλιείας και Άγριας Πανίδας των ΗΠΑ επιτρέπουν την εκτίμηση των πληθυσμιακών τάσεων και την προσαρμογή της θήρας (Canadian Wildlife Service 2010).

Ηνωμένες Πολιτείες

Η θήρα των υδροβίων πτηνών αποτελεί μέρος της κληρονομιάς και παράδοσης του Αμερικανικού έθνους και οι κυνηγοί διαδραματίζουν βασικό ρόλο στη διαχείριση τους καθώς και στη διαχείριση των υγροτόπων. Με την ετήσια έκδοση της άδειας θήρας οι κυνηγοί που

ενδιαφέρονται να θηρεύσουν υδρόβια πρέπει να αγοράσουν επιπλέον ένα ειδικό ένσημο (Duck Stamp) που κοστίζει περίπου \$15. Τα χρήματα που συλλέγονται από την αγορά αυτού του ενσήμου χρησιμοποιούνται αποκλειστικά για τη διατήρηση των υγροτόπων. Ειδικότερα έχουν αγοραστεί σχεδόν 20 εκατομμύρια στρέμματα υγροτόπων, σημαντικών για τα υδρόβια πτηνά, τα οποία έχουν γίνει μέρος του εθνικού συστήματος καταφυγίων άγριας πανίδας των ΗΠΑ (U.S. Fish and Wildlife Service 2001).

Ο πρωταρχικός στόχος των ρυθμίσεων θήρας στις ΗΠΑ είναι η βέλτιστη αιφορική κάρπωση. Οι δευτερεύοντες στόχοι των ρυθμίσεων είναι να δώσουν ευκαιρίες αναψυχής και να διανεμούν δίκαια την κάρπωση (Trost et al. 1993). Οι ρυθμίσεις καθορίζονται κάθε έτος κατόπιν συνεργασίας μεταξύ της Υπηρεσίας Αλιείας και Άγριας Πανίδας και άλλων ιδιωτικών φορέων (Sparrowe 1990). Στο πλαίσιο αυτών των κατευθυντήριων γραμμών μπορεί η κάθε πολιτεία να επιλέξει αν θα είναι περισσότερο αυστηρή, δεν μπορεί όμως να είναι λιγότερο (Sparrowe 1990, Trost et al. 1993).

Η εκτίμηση της κάρπωσης και κανονισμοί θήρας στη Βόρεια Αμερική

Πυκνοεξαρτημένοι παράγοντες αξιώνουν να μειώσουν την αύξηση του πληθυσμού κατά τρόπο εξαρτώμενο από την πυκνότητα. Επομένως, υπάρχει ένα πλεόνασμα που μπορεί να καρπωθεί από τους κυνηγούς. Σκοπός είναι η εκτίμηση του μεγέθους αυτού του πλεονάσματος, ώστε να τεθούν οι κατάλληλοι κανονισμοί θήρας (Williams et al. 1996).

Οι παραπάνω σκέψεις είναι δύσκολο να εφαρμοστούν καθώς η επίδραση των πυκνοεξαρτημένων παραγόντων στους πληθυσμούς των υδροβίων είναι περίπλοκη, ωστόσο οι Αμερικανοί θηραματολόγοι το πέτυχαν σε μεγάλο βαθμό (Nichols et al. 2007). Ειδικότερα χρησιμοποιούν δείκτες του εκτιμώμενου αναπαραγόμενου πληθυσμού και της διαθεσιμότητας του υγροτοπικού ενδιαιτήματος. Οι εκτιμήσεις των παραμέτρων εκλαμβάνονται από τις “έρευνες του Μαΐου” (May pond numbers). Στα τέλη του θέρους εκτιμάται και η επιτυχία αναπαραγωγής. Αν και έχει βρεθεί πως υπάρχουν αποκλίσεις στην επιτυχία αναπαραγωγής μεταξύ των ειδών, οι δείκτες για την πρασινοκέφαλη πάπια (*Anas platyrhynchos*) είναι ικανοποιητικοί και αποτελούν ένδειξη για τον αριθμό των παπιών που πρόκειται να μεταναστεύσουν προς το νότο (Williams et al. 1996, Nichols et al. 2007).

Ανάλογα με τις ανωτέρω ενδείξεις επιλέγονται οι κανονισμοί θήρας όπως η διάρκεια της κυνηγετικής περιόδου (hunting season), η ημερήσια ή ετήσια κάρπωση ανά κυνηγό και είδος (daily or yearly bag limit) και η αναλογία κάρπωσης (harvest quota) ανά είδος ή φύλο. Σε κάποιες περιπτώσεις εφαρμόζεται το σύστημα βαθμών (point system), όπου το κάθε θηραματικό είδος ή φύλο παίρνει διαφορετικό βαθμό. Ο κυνηγός δικαιούται ένα συγκεκριμένο σύνολο βαθμών, πέρα από το οποίο δεν επιτρέπεται να καρπωθεί άλλα θηράματα. Για παράδειγμα, το θηλυκό της πρασινοκέφαλης πάπιας, βαθμολογείται με 90 βαθμούς, το αρσενικό με 10 και η συνολική βαθμολογία που επιτρέπεται να συγκεντρώσει ο κυνηγός είναι 100. Όταν ένας κυνηγός θηρεύσει μόνο πρασινοκέφαλες, επιτρέπεται να καρπωθεί από δύο έως δέκα πτηνά, ανάλογα με τη σειρά που θα θηρευτούν. Εάν το πρώτο πτηνό είναι θηλυκό, τότε ο κυνηγός επιτρέπεται να θηρεύσει μόνο μια πάπια ακόμα, ενώ εάν αρχικά χτυπήσει εννιά αρσενικά, μπορεί επίσης να χτυπήσει ένα πτηνό ακόμα, το οποίο μπορεί να είναι και θηλυκό. Το σύστημα αυτό ωστόσο απαιτεί εντατική επίβλεψη και έλεγχο των κυνηγών.

Μια ενδιαφέρουσα έρευνα έγινε στο Μίσιγκαν για το πώς λειτουργούν οι κανονισμοί στην πράξη (Mikula et al. 1972). Τρία διαφορετικά συστήματα χρησιμοποιήθηκαν:

- 1) ημερήσια κάρπωση μέχρι δύο πτηνά
- 2) σύστημα βαθμολόγησης με περισσότερους βαθμούς για είδη με μικρότερους πληθυσμούς και τα θηλυκά

- 3) ημερήσια κάρπωση τεσσάρων παπιών, που επιτρέπεται να περιέχει μόνο ένα άτομο από ένα αριθμό ειδών με μικρό πληθυσμό.

Βρέθηκε ότι ο κάθε κανονισμός επιδρά διαφορετικά στην κάρπωση. Μεγαλύτερη κάρπωση παρατηρήθηκε στο πρώτο σύστημα, ενώ το σύστημα βαθμολόγησης ήρθε δεύτερο. Οι κυνηγοί κατάφεραν να αναγνωρίζουν το είδος και το φύλο κατά την πτήση με σκοπό να μεγιστοποιήσουν την κάρπωση. Έτσι, με το σύστημα βαθμολόγησης η αναλογία των δύο φύλων ήταν 2,5 αρσενικά ανά θηλυκό, ενώ ήταν περίπου 1,3 αρσενικά ανά θηλυκό για τα άλλα δύο συστήματα.

Παρόμοιο συμπέρασμα εξάγεται και για τα είδη με μικρότερους πληθυσμούς, στα οποία πραγματοποιήθηκε μικρότερη κάρπωση με το σύστημα βαθμολόγησης. Επίσης, με το σύστημα αυτό υπήρξαν λιγότερες παραβάσεις και οι κυνηγοί το προτιμούσαν. Άρα, επιτυγχάνεται καλύτερη διαχείριση της κάρπωσης και μεγιστοποίηση της ευχαρίστησης των κυνηγών, οφέλη που ως προϋπόθεση απαιτούν ικανοποιητικό έλεγχο και επίβλεψη της θήρας.

Η δυνατότητα ενός προσαρμοζόμενου συστήματος ελέγχου της θήρας για τη ρύθμιση του πληθυσμού των υδροβίων φαίνεται από την εξέλιξη του πληθυσμού της Καναδικής χήνας (*Branta canadensis*). Η υπερθήρευση οδήγησε σε μείωση του πληθυσμού της χήνας το 1946, έτσι το κυνήγι της απαγορεύτηκε για μια κυνηγετική χρονιά, ενώ το επόμενο έτος ελέγχθηκε η κάρπωση. Όταν η κάρπωση έφτανε σε συγκεκριμένο ύψος η κάρπωση σταματούσε. Παράλληλα, δημιουργήθηκαν καταφύγια με αποτέλεσμα ο πληθυσμός της χήνας σχεδόν να πενταπλασιαστεί κατά το έτος 1967. Το αποτέλεσμα της διαχείρισης είναι υψηλότερη κάρπωση από αυτή πριν το 1945, χωρίς παράλληλα να υπάρχει ο κίνδυνος μείωσης του πληθυσμού (Trost et al. 1993).

Καταφύγια και θήρα στους υγροτόπους της Βόρειας Αμερικής

Στις ΗΠΑ το 56% των υγροτόπων καταστράφηκε τους τελευταίους αιώνες και αρκετοί συνεχίζουν να απειλούνται καθώς το 74% των εναπομεινάντων ανήκουν σε ιδιώτες (Curtin, 1993). Για το λόγο αυτό το αμερικανικό κράτος αγόρασε αρκετές εκτάσεις, με χρήματα των κυνηγών, και τις ενέταξε στο Εθνικό Σύστημα Καταφύγιων Άγριας Πανίδας (U.S. National Wildlife Refuge System).

Τα καταφύγια στις ΗΠΑ δεν έχουν την έννοια της de facto απαγόρευσης της θήρας, αλλά της προσεκτικότερης διαχείρισης από την Υπηρεσία Αλιείας και Άγριας Πανίδας (Curtin, 1993). Έτσι εντός των περισσότερων καταφυγίων επιτρέπεται η θήρα, αλλά με επιπλέον κανονισμούς που θέτει η τοπική διεύθυνση (U.S. Fish and Wildlife Service 2001).

Λοιποί κανονισμοί θήρας στη Βόρεια Αμερική

Από το 1976 στις ΗΠΑ δημιουργήθηκαν ζώνες όπου δεν επιτρέπονταν η χρήση μολύβδινων σκαγιών, ενώ το 1991 απαγορεύτηκε τελείως η χρήση τους στους υγροτόπους (Sanderson 1992).

Η θήρα επιτρέπεται μισή ώρα πριν την ανατολή έως το μεσημέρι ή μισή ώρα μετά τη δύση. Επιτρέπεται η χρήση ομοιωμάτων, όχι όμως ζωντανών κραχτών, επίσης επιτρέπεται η χρήση σφουριχτρών, όχι όμως ηχομιμητικών συσκευών. Η μαλάγρα, δηλαδή η ρίψη τροφής σε συγκεκριμένο μέρος για προσέλκυση, απαγορεύεται. Το καρτέρι δεν μπορεί να πραγματοποιείται μέσα από κατασκευή που είναι βυθισμένη στο νερό. Η θήρα δεν επιτρέπεται από πλωτά όταν βρίσκονται σε κίνηση. Τα όπλα πρέπει να είναι διαμετρήματος έως 10 και να φέρουν έως τρία φυσίγγια. Η ιερακοθηρία επιτρέπεται.

Στον κυνηγότοπο ο κυνηγός μπορεί να δώσει τα θηρευμένα πτηνά σε κάποιον άλλο μόνο αν τους φορέσει την ειδική ετικέτα με το όνομά του. Επίσης δεν επιτρέπεται να τους

αφαιρέσει τα φτερά εντελώς, το κεφάλι ή η μία φτερούγα πρέπει να μείνουν με τα φτερά ώστε να αναγνωρίζεται το είδος και το φύλο (Arkansas Game and Fish Commission 2009).

Η θήρα των υδροβίων πτηνών στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Η διαχείριση των αποδημητικών πτηνών, βασίζεται στη γνώση των διαδρόμων μετανάστευσης. Η Ευρώπη περιλαμβάνεται στην ευρύτερη περιοχή της Δυτικής Παλαιαρκτικής, η οποία εκτείνεται από τις περιοχές αναπαραγωγής στη Σκανδιναβία και τη Δυτική Σιβηρία μέχρι τις περιοχές διαχείμασης, στη Νότια και τη Δυτική Αφρική. Οι μεταναστευτικοί διάδρομοι διέρχονται από περισσότερα από 50 κράτη της Ευρώπης και Αφρικής, με περίπου αντίστοιχο αριθμό διαφορετικών νομικών συστημάτων, ιδιοκτησιακών καθεστώτων και κυνηγετικών παραδόσεων. Η συνεργασία και ο συντονισμός επομένως της διαχείρισης των πληθυσμών των υδροβίων, είναι κάτι ιδιαίτερα δύσκολο για να επιτευχθεί γεγονός που αποτελεί βασική διαφορά σε σχέση με τη Β. Αμερική (Nichols et al. 2007).

Η θήρα των υδροβίων δεν έχει τον ίδιο βαθμό δημοτικότητας σε όλες τις χώρες της Ε.Ε.. Το ποσοστό των κυνηγών υδροβίων σε κάθε χώρα εξαρτάται από την έκταση των παράκτιων περιοχών και των λοιπών υγροτόπων. Οι Δανοί θηρεύουν υδρόβια πιο τακτικά από τους Γερμανούς και Ελβετούς, όπου προτιμούν το κυνήγι του ελαφιού και του αγριόχοιρου (Lecocq 1993).

Τα κυνηγετικά δικαιώματα στα περισσότερα κράτη της Ευρώπης σχετίζονται με την ιδιοκτησία γης. Τα δημόσια κυνηγετικά δικαιώματα, εκτός από τα βαλκανικά κράτη, συνεχίζουν να υπάρχουν ακόμα σε μερικές ακτογραμμές της Γαλλίας, Σκωτίας και Σκανδιναβίας και σε ελάχιστες άλλες περιοχές που συνεχώς μειώνονται. Για τα περισσότερα κράτη, ο ιδιοκτήτης της περιοχής είναι αυτός που έχει τα κυνηγετικά δικαιώματα και την επιλογή της κράτησης ή της χρήσης ή της προσωρινής παραχώρησης αυτών σε κάποιο άλλο πρόσωπο. Σε κάποιες χώρες, όπως το Βέλγιο, η Ολλανδία και η Γερμανία είναι απαραίτητο να υπάρχει μια ελάχιστη έκταση πριν επιτραπεί το κυνήγι σε ένα κτήμα (από 25 έως 80 εκτάρια). Στη Γαλλία, τα κυνηγετικά δικαιώματα για κτήματα που είναι μικρότερα από 20 εκτάρια μεταφέρονται αυτόματα στον τοπικό κυνηγετικό σύλλογο (Lecocq 1993).

Όσον αφορά τα επιτρεπόμενα για κυνήγι υδρόβια πτηνά και τις κυνηγετικές περιόδους, η Ε.Ε. υιοθέτησε ένα νομοθετικό πλαίσιο το 1979, τη λεγόμενη «Οδηγία για τα Πτηνά 79/409». Η Οδηγία αυτή, θέτει τις κατευθυντήριες γραμμές στη διαχείριση των ειδών και αναφέρει τα είδη στα οποία είναι δυνατόν να επιτραπεί η θήρα στα κράτη μέλη. Για το ποια θα είναι τελικά τα είδη των υδροβίων και παρυδάτιων, που οι διάφορες χώρες κατατάσσουν ως επιτρεπόμενα θηράματα, εξαρτάται από το ποσοστό των κυνηγών υδροβίων, από το ενδιαφέρον τους για τα διάφορα είδη υδροβίων πτηνών, τις αντικυνηγετικές αντιλήψεις και την κατάσταση των πληθυσμών. Έτσι, οι επιφανειακές πάπιες (πρασινοκέφαλη, σφυριχτάρι, κ.α.) αποτελούν θηράματα σχεδόν σε όλη την περιοχή εξαπλώσής τους, ενώ τα παρυδάτια, οι καταδυτικές και θαλάσσιες πάπιες θηρεύονται σε λιγότερες χώρες.

Γενικά, η κυνηγετική περίοδος των υδροβίων στην Ευρώπη, διαρκεί από τα μέσα του Αυγούστου μέχρι το τέλος του Ιανουαρίου ή μέσα Φεβρουαρίου. Συγκεκριμένα, στην Πορτογαλία και Ολλανδία το κυνήγι της πρασινοκέφαλης πάπιας ξεκινά από 15/8, στη Βρετανία το μεκατσίνι (*Gallinago gallinago*) θηρεύεται από 12/8, ενώ η περίοδος κλείνει στην Ελλάδα και Βρετανία το Φεβρουάριο. Ορισμένες χώρες απαγορεύουν το κυνήγι την ημέρα της Κυριακής και κάποιες άλλες, όπως η Ιταλία, η Κύπρος και η Ισπανία επιτρέπουν την άσκηση του κυνηγιού μόνο για συγκεκριμένες ημέρες.

Στην Ευρώπη η κατάσταση των πληθυσμών των υδροβίων εκτιμάται από τις μεσοχειμωνιάτικες καταμετρήσεις, τις εθνικές ή τοπικές καταμετρήσεις και τις καταγραφές της κάρπωσης. Τα ανωτέρω στοιχεία είναι σε πολλές περιπτώσεις ελλιπή (Elmberg et al. 2006). Η ετήσια επιτυχία αναπαραγωγής δεν παρακολουθείται (Elmberg et al. 2006).

Επιπρόσθετα τα διαθέσιμα δεδομένα δεν αξιοποιούνται ικανοποιητικά ώστε να επιτυγχάνεται ετήσια προσαρμογή της κάρπωσης στην κατάσταση των πληθυσμών.

Αυτό που εξετάζεται είναι εάν ο πληθυσμός δεν μειώνεται σοβαρά, δεν υφίσταται όχληση και δεν θηρεύεται κατά την αναπαραγωγή και εαρινή αποδημία (European Commission, 2008). Επομένως η διαχείριση βασίζεται περισσότερο στη νομοθεσία και λιγότερο στην επιστήμη. Για παράδειγμα, η απαγόρευση της θήρας επειδή τα πτηνά επιστρέφουν στους τόπους αναπαραγωγής (άρθρο 7.4, 79/409/EEC) εφαρμόζεται χωρίς να είναι επαρκώς τεκμηριωμένη (Sokos et al. 2009). Στην Αμερική αντίθετα, η θήρα μπορεί να διεξάγεται και την άνοιξη για κάποια είδη που διατηρούν υψηλούς πληθυσμούς (π.χ. Bechet et al. 2004).

Όσον αφορά τους επιμέρους κανονισμούς, σε λίγες Ευρωπαϊκές χώρες απαγορεύεται η χρήση μολύβδινων σκαγιών, παρόλο που οι περισσότερες έχουν υπογράψει συμφωνίες για τον περιορισμό τους (Fisher et al. 2006). Η θήρα μπορεί να ασκείται και κατά τη διάρκεια της νύχτας. Χρησιμοποιούνται ομοιώματα, ζωντανοί κράχτες, σφυρίχτρες και ηχομημητικές συσκευές. Το καρτέρι επίσης επιτρέπεται από κατασκευές που είναι βυθισμένες μέσα στο νερό (Brochet 2002). Σε κάποιες χώρες όπως η Γερμανία, Αυστρία, Δανία και Ολλανδία, επιβάλλεται η χρήση σκύλων επαναφοράς για τη θήρα των υδροβίων (Norton and Thomas 1994).

Η άσκηση ωστόσο της θήρας υδροβίων σε πολλές περιοχές της Ευρώπης προχωρά παράλληλα με τη διατήρηση και βελτίωση των υγροτόπων. Πολλοί υγρότοποι είναι ιδιωτικοί, ανήκουν είτε σε ένα συγκεκριμένο κυνηγό, είτε σε ένα κυνηγετικό σύλλογο, οπότε υπάρχει στενή σχέση μεταξύ του κυνηγού και της «περιοχής του». Αυτή η σχέση δίνει ένα ισχυρό κίνητρο στους κυνηγούς και στους ιδιοκτήτες γης ώστε να ρυθμίζουν το βάθος των υδάτων, τη βελτίωση της βλάστησης, τη δημιουργία κατάλληλων θέσεων φωλεοποίησης και αν καλλιεργούν τη γη μπορούν να αποφύγουν την αποξήρανση των υγροτόπων ή την απόθεση υπερβολικών νιτρικών (Sorrenti and Concialini 1996, Lecocq 1998).

Η θήρα των υδροβίων πτηνών στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα θηρεύονται τα λιγότερα είδη σε σύγκριση με πολλά κράτη της Ευρώπης, απαγορεύεται η χρήση σφυρίχτρων και ομοιωμάτων, η ημερήσια διάρκεια θήρας είναι μικρότερη και οι χωρικές απαγορεύσεις είναι υπερβολικά περισσότερες από άλλα κράτη της Ευρώπης και της Β. Αμερικής (Σώκος κ.α. 2002α). Οι υπάρχουσες υποδομές και οι αρμόδιοι κρατικοί φορείς αδυνατούν να ανταποκριθούν ικανοποιητικά στις ανάγκες της θηραματοπονίας (Μπίρτσας 2006).

Ο αριθμός των Ελλήνων κυνηγών συνεχώς μειώνεται τα τελευταία έτη (Τσαχαλίδης 2003). Οι νέοι κυνηγοί δείχνουν μια τάση να εκδίδουν Περιφερειακές και Γενικές άδειες (Τσαχαλίδης 2003, Παπασπυρόπουλος κ.α. 2009). Αυτό πιθανόν να οφείλεται στην προσδοκία των κυνηγών αυτών για καλύτερα αποτελέσματα σε άλλους κυνηγοτόπους, εκτός Νομού (Τσαχαλίδης 2003). Επίσης ο Έλληνας κυνηγός σε σχέση με τον Ευρωπαϊό δαπανά αναλογικά περισσότερα χρήματα στις εταιρείες καυσίμων και αυτοκινήτων και λιγότερα για τη διαχείριση των θηραμάτων και τη διανυκτέρευση (Σώκος κ.α. 2002β).

Όσον αφορά τη θήρα των υδροβίων πτηνών, σύμφωνα με μαρτυρίες κυνηγών, πολλοί είναι αυτοί που περιόρισαν ή σταμάτησαν τις εξορμήσεις τους στους υγροτόπους. Η καταγραφή της κυνηγετικής προτίμησης του προγράμματος “Αρτεμις”, δείχνει ότι το ποσοστό των κυνηγετικών εξορμήσεων για υδροβία και παρυδάτια περιορίζεται στο 4,2% (κυνηγετικές περίοδοι 1994-95 έως 2007-2008), αν και το σύνολο των εξορμήσεων για μεταναστευτικά θηράματα ανέρχεται σε 60% (ΚΣΕ, 2008). Στις ΗΠΑ αντίθετα, το 1993 η θήρα των υδροβίων αποτέλεσε το 1/3 της θηρευτικής δραστηριότητας για μεταναστευτικά θηράματα (Williams and Johnson 1995). Η κάρπωση ανά ημερήσια έξοδο στην Ελλάδα είναι

0,49 πάπιες ανά κυνηγό και εξόρμηση (Καζαντζίδης κ.α. 2008), ενώ στην Αμερική είναι συνήθως μία έως δύο πάπιες (Gilmer et al. 1989, Kroll and Bart 1994).

Τις τελευταίες δεκαετίες οι ελληνικές κυνηγετικές οργανώσεις έχουν πραγματοποιήσει σοβαρά βήματα προς την καλύτερη διαχείριση των υδροβίων. Συγκεκριμένα υλοποιούν προγράμματα καταγραφής της κάρπωσης και παρακολούθηση των πληθυσμών των υδροβίων, ενώ στο πλαίσιο του Προγράμματος Βελτίωσης των Ενδιατημάτων πραγματοποιούν έργα για τη βελτίωση των υγροτόπων. Επιπρόσθετα έχουν συστήσει το Σώμα της Ομοσπονδιακής Θηροφυλακής, το οποίο έχει να επιδείξει σοβαρό έργο με πλήθος μηνύσεων για παράνομες πράξεις σε υγροτόπους. Η χρηματοδότηση για τις δράσεις αυτές ξεπερνά τα 10.200.000€ και βασίζεται αποκλειστικά σε συνδρομές των κυνηγών (ΚΣΕ 2009).

Πίνακας I. Κύριες διαφορές στους κανονισμούς για τη θήρα των υδροβίων και παρυδάτιων μεταξύ Ελλάδας και ΗΠΑ.

Table I. Main differences in waterbirds hunting regulations between Hellas and USA.

Διαχειριστικό μέτρο	Ελλάδα	ΗΠΑ
Κάρπωση	συμμόρφωση με γενικούς κανονισμούς και απογραφή διαχειριζόμενου πληθυσμού προηγούμενου έτους	παρακολούθηση αναπαραγωγικής επιτυχίας, πρόβλεψη πληθυσμού και προσαρμογή κάρπωσης σε ετήσια βάση
Καταφύγια	καταλαμβάνουν το 80% των υγροτόπων και απαγορεύεται εντελώς η θήρα εντός αυτών	καταλαμβάνουν το 25,5% των υγροτόπων και η θήρα επιτρέπεται συνήθως εντός αυτών με ειδικούς περιορισμούς
Κυνηγετική περίοδος	κοινή έναρξη 15/9 και λήξη 31/1 έως 10/2 ανάλογα με το είδος	εξαρτάται από το είδος και την περιοχή, συνήθως Σεπτέμβριο μέχρι Ιανουάριο, αλλά μπορεί να εκτείνεται κατά το Φεβρουάριο και τους εαρινούς μήνες
Χρήση μολύβδινων σκαγιών	επιτρέπεται	απαγορεύεται
Χρήση ομοιωμάτων και σφυριχτρών	απαγορεύεται	επιτρέπεται
Ειδικοί κανονισμοί	όριο κάρπωσης	όριο κάρπωσης και βαθμολόγηση φύλου και είδους

Συμπεράσματα

Τα ανωτέρω αποδεικνύουν την ελλιπή οργάνωση της θήρας των υδροβίων στα κράτη της Ευρώπης σε σχέση με τη Β. Αμερική. Συνέπεια αυτού είναι ο περιορισμός στα οφέλη από την ανάπτυξη της αειφορικής θήρας, αλλά και επιπτώσεις για τον άνθρωπο και τους υγροτόπους (Σώκος κ.α. 2002α).

Στην Ευρώπη επομένως είναι ανάγκη να εφαρμοστούν οι πρακτικές της Β. Αμερικής στα πλαίσια της φιλοσοφίας «διαχειρίζομαι για να πετύχω την αειφορική κάρπωση». Μια τέτοια πολιτική πρέπει να περιλαμβάνει την από κοινού σύσκεψη και έρευνα όλων των μερών για την αντιμετώπιση των προβλημάτων, καθώς και την εύρεση ρεαλιστικών λύσεων. Ο αποκλεισμός μιας οποιασδήποτε ομάδας συμφερόντων, μπορεί μόνο να προκαλέσει την αποξένωση ενός τομέα του οποίου η συνεργασία είναι απαραίτητη για να εφαρμοστεί αυτή η πολιτική.

Μερικές δράσεις για την ανάπτυξη της αειφορικής θήρας είναι:

- 1) Η εφαρμογή συστήματος προσαρμογής της κάρπωσης στην κατάσταση του πληθυσμού (adaptive management). Για το σκοπό αυτό απαιτείται να διευρυνθεί η

καταγραφή της κάρπωσης και να αναπτυχθούν δείκτες για την επιτυχία της αναπαραγωγής, ώστε η ετήσια ρυθμιστική θήρας να προσαρμόζεται στους δείκτες αυτούς. Προσπάθειες για τη διεύρυνση της καταγραφής της κυνηγετικής κάρπωσης, προωθεί ήδη η Ευρωπαϊκή Κυνηγετική Ομοσπονδία (FACE) με την υιοθέτηση του ελληνικού προγράμματος Άρτεμις.

- 2) Ο περιορισμός της χρήσης σκαγιών από μόλυβδο για το κυνήγι στους υγροτόπους. Για το σκοπό αυτό θα πρέπει να διατεθούν στην αγορά κατάλληλα φυσίγγια και ο κάθε κυνηγός να ενημερωθεί για την ανάγκη λήψης αυτών των μέτρων.
- 3) Η επιμόρφωση των κυνηγών και βελτίωση των νόμων, είναι θεμελιώδη συστατικά για να εφαρμοστεί η θήρα στα πλαίσια της ορθολογικής χρήσης. Για παράδειγμα οι χωρικές απαγορεύσεις στην Ελλάδα είναι υπερβολικά περισσότερες από άλλες χώρες εμποδίζοντας τη διεξαγωγή της θήρας.

Οι υποδείξεις που αναφέρθηκαν παραπάνω, μπορούν να θεωρηθούν ως στοιχειώδεις και μαζί φιλόδοξες, αφού αφορούν ένα μεγάλο αριθμό κρατών, με το καθένα να έχει το δικό του νομικό σύστημα και επίπεδο εφαρμογής της θηρευτικής νομοθεσίας. Επομένως δεν υπάρχει καμιά εγγύηση ότι όλα αυτά μπορούν να επιτευχθούν στο άμεσο μέλλον. Μπορεί απλά να διατυπωθεί, ότι αυτοί είναι οι πιο επιτευξιμοί στόχοι για να γίνουν κάποια βήματα προς την αρχή της ορθής χρήσης.

Η Ελλάδα και άλλες 117 χώρες της Ευρώπης, Αφρικής και Ασίας έχουν υπογράψει από τον Ιούνιο του 1995 την Αφρικανό-Ευρασιατική Συμφωνία για τα Υδρόβια Πτηνά (AEWA). Η κάθε χώρα υποχρεώνεται να συνεισφέρει οικονομικά, αλλά υπάρχει και η προτροπή προσφοράς τεχνικής και οικονομικής βοήθειας μεταξύ γειτονικών κρατών.

Βιβλιογραφία

- Arkansas Game and Fish Commission, 2009. Arkansas Waterfowl Hunting Guidebook. www.agfc.com/userfiles/pdfs/guidebooks/WaterfowlGuidebook.pdf
- Bechet, A., J.F. Giroux and G. Gauthier. 2004. The effects of disturbance on behaviour, habitat use and energy of spring staging snow geese. - *Journal of Applied Ecology*, 41: 689-700.
- Brochet, J. 2002. La chasse aux canards, tonne, hutte, cabane et gabion. Editions du Gerfaut, Paris.
- Canadian Wildlife Service, 2010. Migratory Birds Conservation – Waterfowl. <http://www.cws-scf.ec.gc.ca/mbc-com/default.asp?lang=En&n=89ED70C3-0>
- Connelly, J.W., J. Gammonley and J.M. Peek. 2005. Harvest management. - In: Braun C. E. (Ed); *Techniques for Wildlife Investigation and Management*. Sixth edition. The Wildlife Society, Bethesda, M.D: 658-690.
- Curtin, C.G. 1993. The evolution of the U.S. National Wildlife Refuge System and the doctrine of compatibility. *Conservation Biology*, 7: 29-37.
- Elmberg, J., P. Nummi, H. Poysa, K. Sjoberg, G. Gunnarsson, P. Clausen, M. Guillemain, D. Rodrigues and V.-M. Vaananen. 2006. The scientific basis for a new and sustainable management of migratory European ducks. - *Wildlife Biology*, 12: 121-128.
- European Commission, 2008. Guidance document on hunting under Council Directive 79/409/EEC on the conservation of wild birds. http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/wildbirds/hunting/index_en.htm
- Fisher, I.J., D.J. Pain, and V.G. Thomas. 2006. A review of lead poisoning from ammunition sources in terrestrial birds. *Biological Conservation*, 131: 421-432.
- Gilmer, D.S., J.M. Hicks, J.P. Fleskes, and D.P. Connelly. 1989. Duck harvest on public hunting areas in California. *Cal. Fish and Game*, 75(3): 155-168.

- Hasanagas, N., P. Birtsas, C. Sokos, A. Elmazidou, K. Digka and D. Ceco. 2007. Hunting legislation and “adequacy” of hunting areas: Who are the satisfied hunters? - A statistical analysis of generational influences, institutional perceptions and hunting preferences. A statistical analysis of generational influences, institutional perceptions and hunting preferences. Vth International Symposium on Wild Fauna. Organized by Wild Animal Vigilance Euromediterranean Society 22-27/9/2007 Chalkidiki. Extended abstracts, pp. 77.
- Kroll, R.W. and J. Bart. 1994. Duck hunting trends at Winous Point Shooting Club, Ohio, 1863-1987. *Wildlife Society Bulletin*, 22: 444-453.
- Lecocq, Y. 1992. Current legislation affecting wise use of migratory waterfowl in Europe. In: Pain, D. J. (Ed.), *Lead Poisoning in Waterfowl*. Proc. of an IWRB Workshop, Brussels Belgium, 13 – 15 June 1991. IWRB Special Publication, 16: 71-72.
- Lecocq, Y. 1993. Wise use of waterfowl: a european perspective. In: Moser, M., R. C. Prentice and J. Van Vesseem (Eds.), *Waterfowl and wetland conservation in the 1990s – a global perspective*. Proceedings of an IWRB Symposium, St Petersburg Beach, Florida, USA, 12 – 19 November 1992. IWRB special Publication, 26: 87-89.
- Lecocq, Y. 1998. Hunting and habitat conservation in the European Union. In: *Natura 2000 and people – a partnership*. Proceedings of a Conference, Bath 28 – 30 June 1998, pp 50-52.
- Mikula, E.J., G.F. Martz and C.L. Bennet. 1972. Field evaluation of three of waterfowl hunting regulations. *Journal of Wildlife Management*, 36: 441-459.
- Nichols, J.D., M.C. Runge, F.A. Johnson, and B.K. Williams. 2007. Adaptive harvest management of North American waterfowl populations: a brief history and future prospects. *Journal of Ornithology*, 148 (suppl. 2): S343-S349.
- Norton, M.R. and V.G.T. Thomas. 1994. Economic analyses of “crippling losses” of North American waterfowl and their policy implications for management. *Environmental Conservation*, 21: 347-353.
- Owen, M. and J.M. Black. 1990. *Waterfowl Ecology*. Blackie and Son, London.
- Sanderson, G.C. 1992. Lead poisoning mortality. In: Pain, D. J. (Ed.), *Lead Poisoning in Waterfowl*. Proc. of an IWRB Workshop, Brussels Belgium, 13 – 15 June 1991. IWRB Special Publication, 16: 14-18.
- Sokos, C., P. Birtsas and K. Skordas. 2009. Hunting sustainability and pre-nuptial birds migration. XXIXth Congress of the International Union of Game Biologists. Moscow – Russia, August 17–22. http://www.iugbmoscov2009.ru/cd/doc_eng/s10/Sokos.C.pdf
- Sorrenti, M. and A. Concialini. 1996. Hunting interest as a chance for conservation and restoration of wetlands in Italy. *Gibier Faune Sauvage*, 13: 959-965.
- Sparrowe, R.D. 1990. Co-operative approaches to managing hunting of waterfowl in North America. In: Matthews, G. V. T. (Ed.). *Managing Waterfowl Populations*. Proceedings of an IWRB Symposium, Astrakhan USSR, 2 – 5 October 1989. IWRB special Publication, 12: 155-158.
- Trost, R., K. Dickson and D. Zavaleta. 1993. Harvesting waterfowl on a sustained yield basis: the North American perspective. In: Moser, M., R. C. Prentice and J. Van Vesseem (Eds.), *Waterfowl and wetland conservation in the 1990s – a global perspective*. Proceedings of an IWRB Symposium, Florida, USA, 12 – 19 November 1992. IWRB special Publication, 26: 106-112.
- U.S. Fish & Wildlife Service. 2001. A How-to-Handbook to Support the National Wildlife Refuge System’s Centennial - August 2001. http://www.fws.gov/refuges/centennial/pdfs/Part_IX.pdf
- Williams, B.K. and F.A. Johnson. 1995. Adaptive management and the regulation of waterfowl harvests. *Wildlife Society Bulletin*, 23: 430-436.

- Williams, B.K., F.A. Johnson and K. Wilkins. 1996. Uncertainty and the adaptive management of waterfowl harvests. *Journal of Wildlife Management*, 60: 223-232.
- Καζαντζίδης, Σ., Μ. Νοΐδου, Ε. Μακρυγιάννη, Φ. Περγαντής, Μ. Παναγιωτοπούλου, Ε. Μπουρδάκης, Ε. Κακαλής, Ι. Τσουγκράκης, Ι. Μελιάδης, Σ. Βασιλειάδης και Β. Τερζής. 2008. Το κυνήγι στους υγροτόπους και οι επιπτώσεις στα υδρόβια πουλιά. Ινστιτούτο Δασικών Ερευνών, ΕΘΙΑΓΕ, Θεσσαλονίκη.
- ΚΣΕ, 2008. Πρόγραμμα Άρτεμις. Κυνηγετική Συνομοσπονδία Ελλάδας.
- ΚΣΕ, 2009. Το αειφόρο κυνήγι στην Ελλάδα προστατεύει το περιβάλλον. Κυνηγετική Συνομοσπονδία Ελλάδας.
- Μπίρτσας, Π. 2006. Η διαχείριση της θήρας στην Ελλάδα – παρελθόν, παρόν και μέλλον. Το μέλλον του δάσους και το δάσος του μέλλοντος. Πρακτικά επιστημονικής διημερίδας της Πανελληνίας Ένωσης Δασολόγων Δημοσίων Υπαλλήλων και του ΓΕΩΤΕΕ. Αθήνα 20-21/3/2006.
- Παπασπυρόπουλος, Κ., Π. Μπίρτσας, Χ. Σώκος, Κ. Σκορδάς και Ν. Χασάναγας. 2009. Η ηλικία των κυνηγών ως οικονομικός δείκτης ανάπτυξης της θήρας: Η περίπτωση νομών Γρεβενών, Πέλλας και Θεσσαλονίκης. Επιστημονική Επετηρίδα Τμήματος Δασολογίας και Διαχείρισης Περιβάλλοντος και Φυσικών Πόρων, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, 2: 335–349.
- Σώκος, Χ., Π. Μπίρτσας και Ν. Παπαγεωργίου. 2002α. Θήρα και υγρότοποι: εφαρμογή διαχειριστικών μέτρων ή απαγορευτικών διατάξεων; 10^ο Πανελλήνιο Δασολογικό Συνέδριο. Ελληνική Δασολογική Εταιρεία. Τρίπολη 26-29/5/2002, σελ. 601-613.
- Τσαχαλίδης, Ε.Π. 2003. Διαχρονική εξέλιξη των αδειών θήρας στη Μακεδονία και Θράκη, κατά το διάστημα 1975-2000. *Γεωτεχνικά Επιστημονικά Θέματα*, 14: 41-48.

Sustainable hunting of waterbirds: the prospect of northern America in Europe and Hellas

C. Sokos and P. Birtsas

Abstract

In North America the yearly data collection for the populations and harvest allows the annual adaptation of hunting regulations in the status of populations. In Europe the corresponding collection of data is incomplete, while also the available data are not well used for the annual adaptive management of hunting. Consequence of this is the not satisfactorily achievement of conservation through wise use. In Hellas, excessive and non-scientifically based restrictions on hunting have serious socioeconomic consequences. The knowledge and experience of North America should be adopted.

Keywords: wetland, wildlife, birds, harvest, management, hunting administration.